

פרק סדר תעניות אלו

מתניתין:

רביעה ראשונה⁽¹⁰⁵⁷⁾ של גשם — ולא ירדו גשמים.

אבל צמחים ששנו ממנהגן, דהיינו, שתחת חטה יצא חוח [מין קרן], או שתחת שעורה עלתה באשה⁽¹⁰⁵⁸⁾ — מתריעין⁽¹⁰⁵⁹⁾ עליהן מיד. שכבר בתעניות הראשונות, נוהגת

סדר תעניות אלו האמור בפרק הקודם, שבתחילה מתענין יחידין, ואחר כך מתענין הציבור, ואחר כך מחמירין את תעניתן, וכל הסדר האמור שם, מדובר באופן שהגיע זמן

כתב הריטב"א, שאין שיטה זו נכונה כלל מכמה טעמים.

והביא, שלכן מפרש הרמב"ן, שכל מקום ששנינו התרעה סתם, אינו אלא התרעה בתענית, כשבע תעניות אחרונות, חוץ מהתרעה שכתוב בפירוש שהיא בשופר. וכן התרעה שאמרו על עיר שהקיפוח נכרים, ודאי שאין הכוונה בתענית, שהרי שנינו שמתריעים בשבת, ובשבת אין מתענין.

ועכשיו עולה משנתינו יפה: סדר תעניות אלו האמור, שלא התריעו בהן עד האחרונות, ברביעה הראשונה. כי אף כיון שהגיע מרחשון — בא זמן הגשמים, אין השעה עוברת להיות צרה דחוקה, וגם אין לראות נפשנו בגזירת שמים, משום שדרך רביעה להתאחר קצת, עד ז' אחרונות, שאז עוברת זמנה של רביעה לגמרי, ולפיכך לא נחמיר בתעניות להתריע עד אותה שעה, כי ההתרעה סוף בקשת רחמים. כמו שכתוב בתורה: "וכי תבואו מלחמה בארצכם וכו'". אבל אחר שצמחו הצמחים, והגיע הרביעה האחרת, שהיא באה לגדלם ולהולידם לצמחים, ונמנעו הגשמים, עד כדי כך שהתחילו הצמחים לשנות, זה סוף צרה, ושעה עוברת להפסדם, ולפיכך מתריעין עליהם מיד, כדין ז' אחרונות, וכל חומרותיו ותפלותיו. כי תחלתה של זו — כסופה של עצירת גשמים ברביעה הראשונה. וכן מפורש בירושלמי, כי פעמים

1057. כתב הרמב"ן, דהיינו שברביעה ראשונה עושין על הסדר הזה האמור, שמתענין, ואחר כך מתריעין בשופר. אבל גבי מה ששנינו להלן, צמחין ששנו, וגשמים שפסקו, עיר שלא ירדו עליה גשמים וכו', בכל אותם מקרים המוזכרים להלן במשנתנו, מתריעין בשופרות בתעניות הראשונות. ובמכה שאינה מהלכת נחלקו רבי עקיבא ורבנן להלן, רבנן סוברים שהמקומות שסביבותיהן, אף שאין להם פחת באותה צרה כלל, צריכים להשתתף בצרת חבריהם, ולכן מתענין, אבל לא מתריעין. ורבי עקיבא סובר, שאין מתענין אלא על צרת עצמם, ולכן רק מתריעין, כפי שעושים בראש השנה, שרק תוקעים בשופר. עיין שם.

1058. כך פירש רש"י [ו"באשה" היא מין שעורה, וגרועה ממנה]. ורבינו חננאל פירש, דהיינו שכמשו.

1059. כתבו התוספות כי מה ששנינו כאן "מתריעין" — היינו אף בתענית. עיין שם. ודעת הראב"ד, שבכל מקום ששנינו "מתריעים" בסתם, היינו התרעה בשופר, בלא תענית. וכתב הריטב"א, שלשיטתו אין בשינוי הצמחים מכה גדולה כל כך, שעל ידי זה עלולה לבוא מכת רעב, אלא שהתבואה נפסדת קצת, עד שהיא כעין מכת בצורת, ודי שיתריעו עליה בשופר. ועיין שם שהביא ראיות לדבריו. אבל